

NÚMERO 19//ABRIL 2023

CHÍO

MODOS
OSCUROS
ON

SECUENCIA

A REVISTA CULTURAL DIXITAL DE LUGO SEMPRE

Obra de Teresa Arrojo

Teresa Arrojo. 32 de luz.*

Paixón pola expresión artística. Vida con todas as letras. 32 de luz.

Abarcar varias disciplinas da arte é posible, ser quen de transmitir todo o que levas dentro, tamén. Quen non o crea é porque non coñece a Teresa. Alguén capaz de comunicarse con torrente de verbas, mais tamén cas mans, que deixan a súa pegada persoal en cerámica, obra viva, pintura, arte floral, xoias, pergamino, ...

PORTADA INTEGRAL

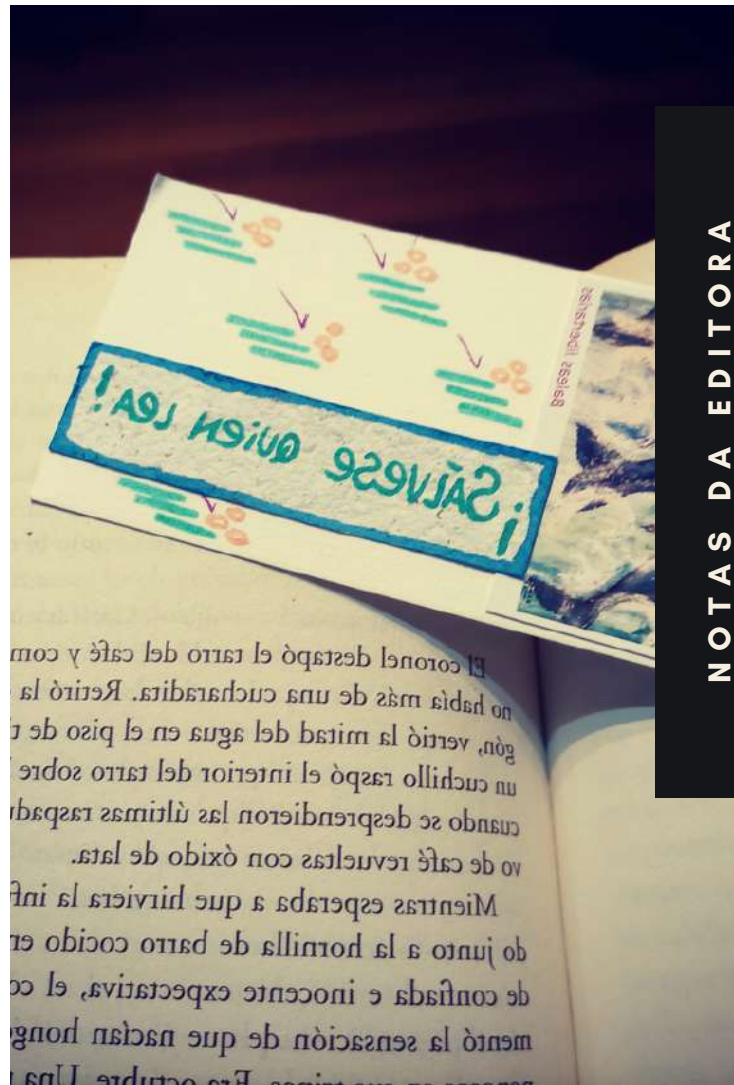
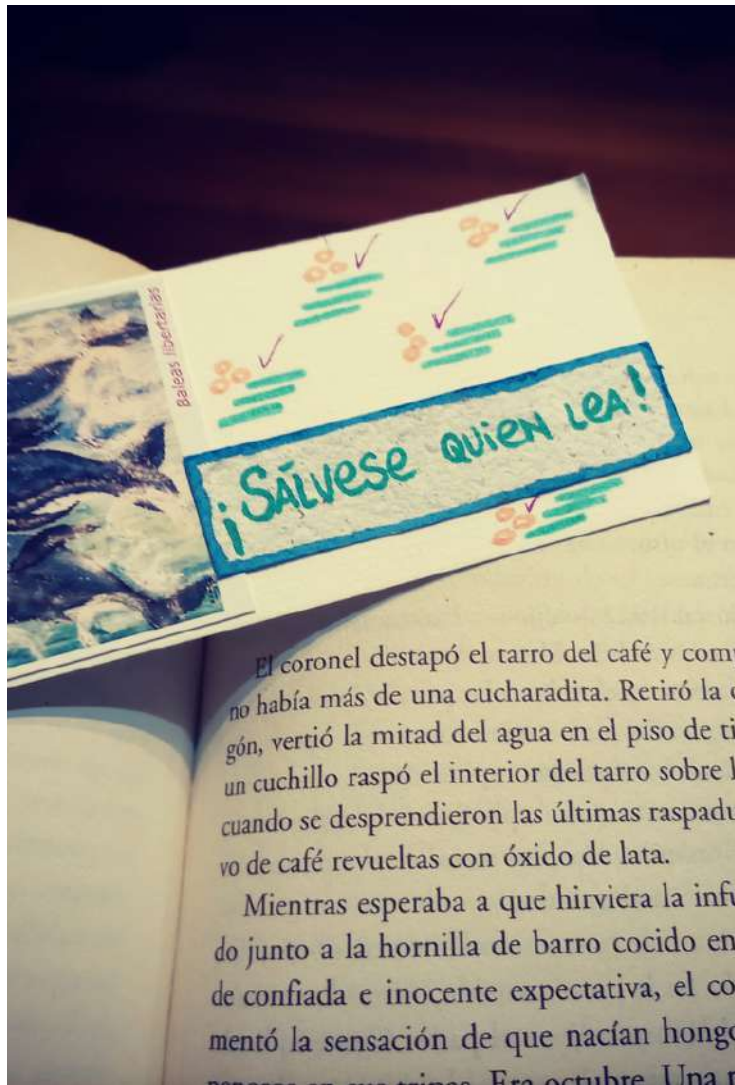

00 000 000
00 000 000
00 000 000
00 000 000

سید علی
سید محمد
سید علی

一切其他
的作用

CRITERIUM

No dicionario panhispánico de dúbidas, finalmente veñen de concluír que a palabra "solo", en castelán, levará til a criterio do/da escribinte.

Se aínda puideramos deixar algo a criterio dalguén, o mundo sería un lugar marabilloso, no que ademais a lingua, as historias, os libros e a lectura, tomarían encabezados de xornais e medios de comunicación diversos, para anunciaren que o 23 de abril sería festivo (día de festa, logo), poñamos por caso. Fantasías no mundo real.

Como tan só pode acontecer, nos lugares nos que alguén coa cabeza no seu sitio, é quen de tomar conciencia de cómo se escribe, para qué e tal vez, porqué.

Digamos igualmente e a risco de viviren nun mundo fantástico: feliz día do libro!

FESTIBLUS*

EVENTO DO MES

ENTRADA TAQUILLA: 12 euros

ABONO: 40 euros

PIANTAD

21 de abril 2023

ANNA DUKKE

22 de abril 2023

SAXOS DEL AVERNO

28 de abril 2023

SEAFOAM GREEN (Irlanda)

29 de abril 2023

ANDHREA & THE BLACK CATS

clubtura
comunicación pública en salas de música de alto nivel

1906

Clavambulo

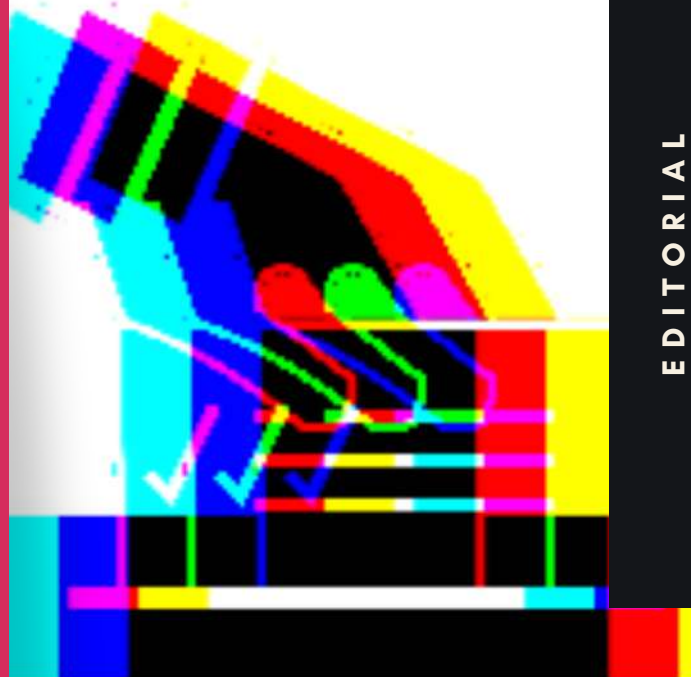
TEMPO ELECTORAL.

Certamente comenza un longo tempo electoral que nos levará ata as eleccións ó Parlamento Galego no ano 2024; mentres, e con data fixa, as municipais do 28M de este mesmo ano e as do Parlamento Europeo, que todo indica serán o día 26M do ano 2024.

Sen data fixa, as eleccións xerais en España, sobre as que corresponde ao Presidente do Goberno a súa convocatoria, todo indica que será polo mes de Nadal a súa celebración; o mesmo acontece coas eleccións ó Parlamento Galego. As últimas celebráronse no mes de xullo do ano 20; polo que se apunta cara verán do ano 24, cando tocará aos galegos, elixir aos seus representantes no Pazo do Hórreo; neste caso, tamén é o Presidente quen ten a potestade de adianto dos comicios.

Pero imos ás que quedan máis preto: as municipais esas nas que os votantes elixen a veciños para que gobernen ós veciños; esas nas que os aspirantes a concelleiros escoitan os veciños, segundo eles, para facer un programa electoral, tantas veces utópico e adornado con frores de primaveira, que logo podrecen nun caixón.

Na capital da provincia, en Lugo, ante o coñecido ata o momento, só hai dúas posibilidades:

ou ben goberna unha coalición, a formada polo PSOE e máis o Bloque, da que xa coñecemos o reparto dos cartos a gastar, 60/40, con tódolos matices que se queiran, mesmo a dun *sorpasso* - pouco probable, pero posible -, acomodo de áreas, túa, miña; túa, miña... claro que para iso, teñen que acadar a suma de trece concelleiros entres as dúas formacións.

Os mesmos que terá que conseguir o Partido Popular (a outra posibilidade) para poder coller o bastón da alcaldía; saen fortes os da gaivota. A aposta vai ser potente, supoñemos que dende Santiago aguilloan á militancia e a candidata para dalo todo, co fin de chegar a destino e poder presumir de gobernar nunha capital galega.

A baralla está ó reparto, so falta poñer os trunfos. Do resto de formacións, dame que ó éxito será mingunte e mesmo simbólico en algúns casos. Pero como digo, o de Lugo será só cousa de dous: ou a parella, ou os azuis.

Pero non remata aquí a cousa dende logo; en xogo está o goberno da Deputación Provincial, aí si que se moven cartos para ter contentos aos seus, enténdase alcaldes da mesma cor política. Esta si que será unha batalla sen treguas e con hostilidades e xenreiras; este si que é un prato que gusta a todos e polo que se ve, no partido xudicial de Lugo é onde se decide ese un deputado que pode caer dun lado ou do outro para dar o goberno provincial. Por certo, por que se mantén o anacronismo de esta institución? E logo non é tempo xa de falar en serio e poñerse a desmontar este andamio, por veces improdutivo e clientelar? Do que, por certo, non hai papeletas de elección para os que deben votar.

En fn, xa queda pouco para a "festa democrática", pois poñámonos guapos para ver o baile de outros.

Diferente

Paco Nieto Xubilado

Que pregunta lle gustaría que lle fixese?

Quieres bailar?

E cal sería a resposta?

Si, pero no tengo aptitudes danzantes, aunque me gustaría y por este orden: La Milonga, el Tango, el Vals, a Muiñeira, Claqué, el Rock, Merengue, Twist, Foxtrot, la Yenka, Quickstep....

Unha película?

Alguien voló sobre el nido del cuco

Un actor?

Jack Nicholson

Unha actriz?

Lauren Bacall, Catherine Deneuve, Rita Hayworth, Meryl Streep... ¡ah!, Y Aitana Sánchez Gijón

Unha canción?

Cualquiera de los Beatles, el disco Pangea de Abraham Cupeiro y el Quince Soles de Lucía Pérez

Un libro?

Vi luz... y entré, de Andrés Aberasturi

Un autor?

Dario Xohan Cabana y José Saramago

Un articulista?

Juan Soto Gutiérrez

Un político?

El que está por llegar y ponga en pie mi ciudad.

Un tempo?

La rebeldía de los sesenta

Un taco?

Cachis, Jolín... bueno, seamos serios, KRALLO

Que lle molesta?

Los hipócritas, fariseos

Alguén ou algo despreciable?

Sí, un mini caudillo y un par de personajes más de mi ciudad

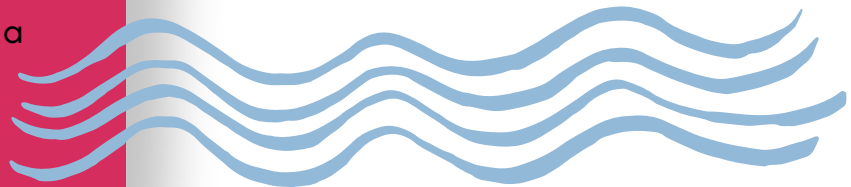
CHÍO DENDE RIBADEO

ANTONIO GREGORIO MONTES *

O seu límite con Inglaterra, mar por medio, fai de **Ribadeo** non só un lugar de fronteira (múltiple) senón tamén de encontro e cosmopolitismo. O mar leva séculos comunicando esta terra co resto do planeta. E hai que dicir que, se ben por toneladas de mercadoría as contas estén en máximos neste século, por importancia comercial hai máis de dous séculos que se manexaba o liño ou o Kummel báltico, embarcado alí en embarcadiros co nome de Ribadeo. Un porto ao abrigo da ría de Ribadeo que é unha xoia no Cantábrico, cunha historia que inclúe o asentamento do bispado, que veu e volveu, a Mondoñedo, un entorno ó que se lle chamou Terras de Ribadeo e unha ría que a máis de levar o nome de Ribadeo polo mundo, contribuíu a sacar ferro de Vilaoudriz ou a acubillar naves da vencida invencible.

E si, tamén fronteira. Unha fronteira en retroceso dende hai tempo, hai xa moitos séculos, do que a lenda conta que se cambiou o territorio eonaviego por unha muller, despois dunha disputa entre bispos por ambas cousas, quedando as terras do lado de aló. De xeito abondo máis recente, pouco máis dun século, a **Veiga de Ribadeo** cambiou o seu nome polo de **Vegadeo**, conservando aínda detalles como o nome no seu palco da música.

E a día de hoxe, unha decisión dun organismo asentado en Madrid quere que Ribadeo comparta o nome da ría co río que comeza en terras de Baleira. Polo momento, espérase o xuízo para anular esa decisión, que de xeito xuizoso non debera ser tomada contra un nome que leva séculos asentado nas cartas mariñas de todo o mundo. Diso, igual que da illa Pancha, volveremos a tratar: Ribadeo dá de si para que unha introdución nunca se quede curta ó tempo que sempre sexa convinte.

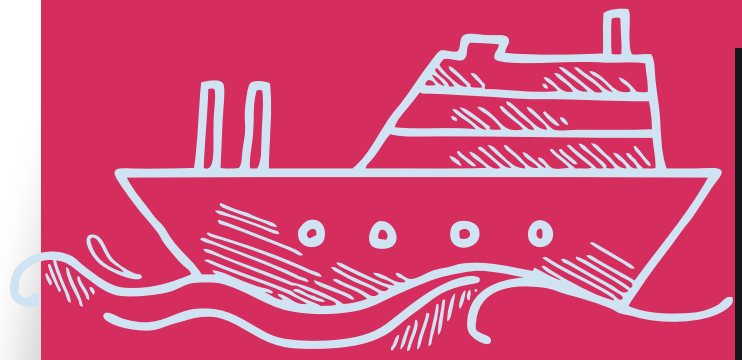

A ría, que pode estar en disputa, en troques, na realidade, une.

Hai tempo que se evitaba o dar a volta pola Veiga simplemente collendo a barca de pasaxe, e a xente das Figueiras ou da súa capital de concello, Castropol, ó mercar en Ribadeo tiña moitas veces un desconto para contribuír ó pago da pasaxe. Hoxe as lanchas non son de pasaxe, senón turísticas.

O que fixo posible ese cambio foi unha ponte, a Ponte dos Santos, chamada así por estar trazada entre a beira de dúas capelas, a de San Miguel en Ribadeo e a de San Román nas Figueiras. Unha ponte que comezou sendo de estrada nacional (N-634) e logo pasou, ampliación mediante, de autovía (A-8). Visitáchela por baixo? Non?

Faino, é outra visión diferente.

LIBROS VIAJEROS HULA

Case 10 anos despois do seu inicio, se andas polo HULA e atopas un libro con esta identificación, quere dicir que o proxecto **Libros Viajeros**, segue vivo.

Congratularse de que un hospital público sexa quen de ofrecer, de xeito gratuito, aos pacientes, acompañantes e máis ao persoal do centro, libros cos que evadirse, debería ser lei.

E non falamos dun servizo de biblioteca financiado a cargo "de todos"; senón dunha idea que nace no 2014 e tenta, mediante o **voluntariado**, ofrecer a quen se atope alí ingresado, mellorar a súa estancia hospitalaria a través da vivencia da lectura.

O proxecto dispón dun banco de libros que se foi xestando co tempo, grazas fundamentalmente a doantes de libros anónimos, na súa maior parte.

Exemplares, que cando chegan ao HULA, pasan a denominarse **libros bookcrossing**. Xa que logo, todos están rexistrados e etiquetados e levan un número (BCID) que permite coñecer de onde veu o libro, ou que lle pareceu a lectores/as anteriores.

A área de **Humanización hospitalaria** do HULA, ten en marcha de xeito permanente, unha liña de voluntariado e baixo ese auspicio é posible que, na actualidade, Olga, Samara, Nuria ou Vanesa (mulleres voluntarias), acheguen lectura aos pacientes e manteñan o proxecto activo, facendo unha rolda de reparto semanal.

Así, as persoas ingresadas poden tomar títulos prestados, que despois é posible devolver, ben nas salas habilitadas ao efecto; ou ben compartiren con familiares e amigos. Grazas ao BCID (número de rexistro visible na etiqueta) do exemplar, entrando na [web de bookcrossing](#) pódese ademais contar a experiencia lectora no HULA.

Doutra banda, a iniciativa conta tamén cun [blog](#), no que se relatan os avances e actividades ligadas ao proxecto.

INICIATIVAS

Diferente

María Luisa Velasco

Médico, madre, hija, hermana, esposa, amiga.
Trabaja en el centro de salud de Fingoi

Que pregunta le gustaría que le fixese?

Cuál es la diferencia entre sanidad y salud?

E cal sería a resposta?

Según la OMS la salud es el bienestar pleno físico, psíquico y social y no solo la ausencia de enfermedad. La salud física se nos regala (o no) cuando nacemos, la psicológica nos la regalan la familia y la sociedad en el mejor de los casos, con una educación equilibrada y un comportamiento "ejemplar" y la social es cuestión de suerte, suerte de nacer en el primer mundo o en el cuarto mundo, suerte de nacer en una ciudad u otra, en un barrio u otro, en una calle u otra, en una familia u otra...

Unha película?

"El conde de Montecristo"

Un actor?

Mel Gibson

Unha actriz?

Lina Morgan

Unha canción?

"Anduriña" Juan Pardo.

Un libro?

no puedo decidirme por uno solo. El libro que con catorce años me leí en menos de 30 horas fue "La historia interminable". El primer libro que me hizo llorar "La cabaña del Tío Tom", el que me impactó "La casa de los espíritus", el que me llenó de orgullo "El médico", podría continuar así con un montón de títulos, pero mencionaré solo el último, el que reabrió heridas del alma "PATRIA", nada que decir, habla por sí mismo.

Un articulista?

He de reconocer mi ignorancia en este campo, no puedo nombrar a ninguno

Un político?

Luís Villares, un gran amigo y mejor persona.

Un tempo?

El presente, siempre, nunca ningún tempo fue mejor

Un taco?

No digo tacos, ninguno

Que le molesta?

La hipocresía y el fariseísmo, la mala intención en el ser y actuar.

Alguén ou algo despreziable?

Adolf Hitler

CONCEPCIÓN ARENAL

QUEN FOI?

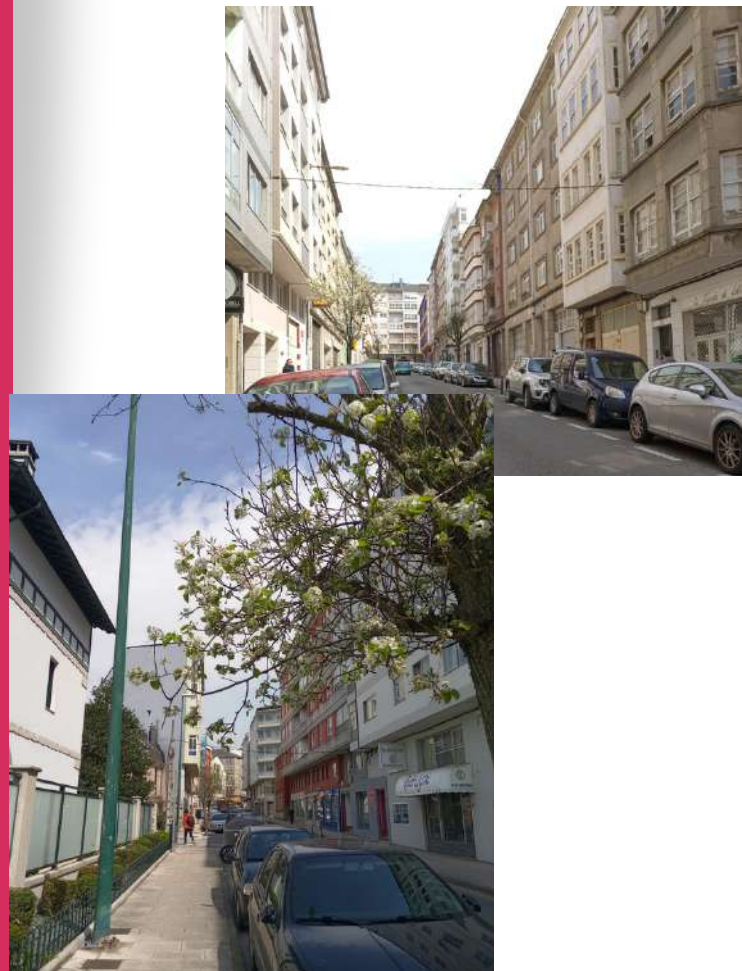
Posiblemente moita xente é quen de dicir que lle soa o nome de Concepción Arenal. Todos lembran un colexio, un instituto, unha praza, unha institución ou unha rúa, como é o caso que nos ocupa aquí, que lleva tal apelativo. Pero máis difícil sería atopar a alguén que saiba explicar, aínda que sexa nun par de palabras, por qué nalgún momento, decídese darlle tal honra a quen posúe tal nome.

Porque **Concepción Arenal**, unha muller altamente considerada e estudada en medios académicos internacionais, non deixa de seren unha gran descoñecida para moitos galegos/as.

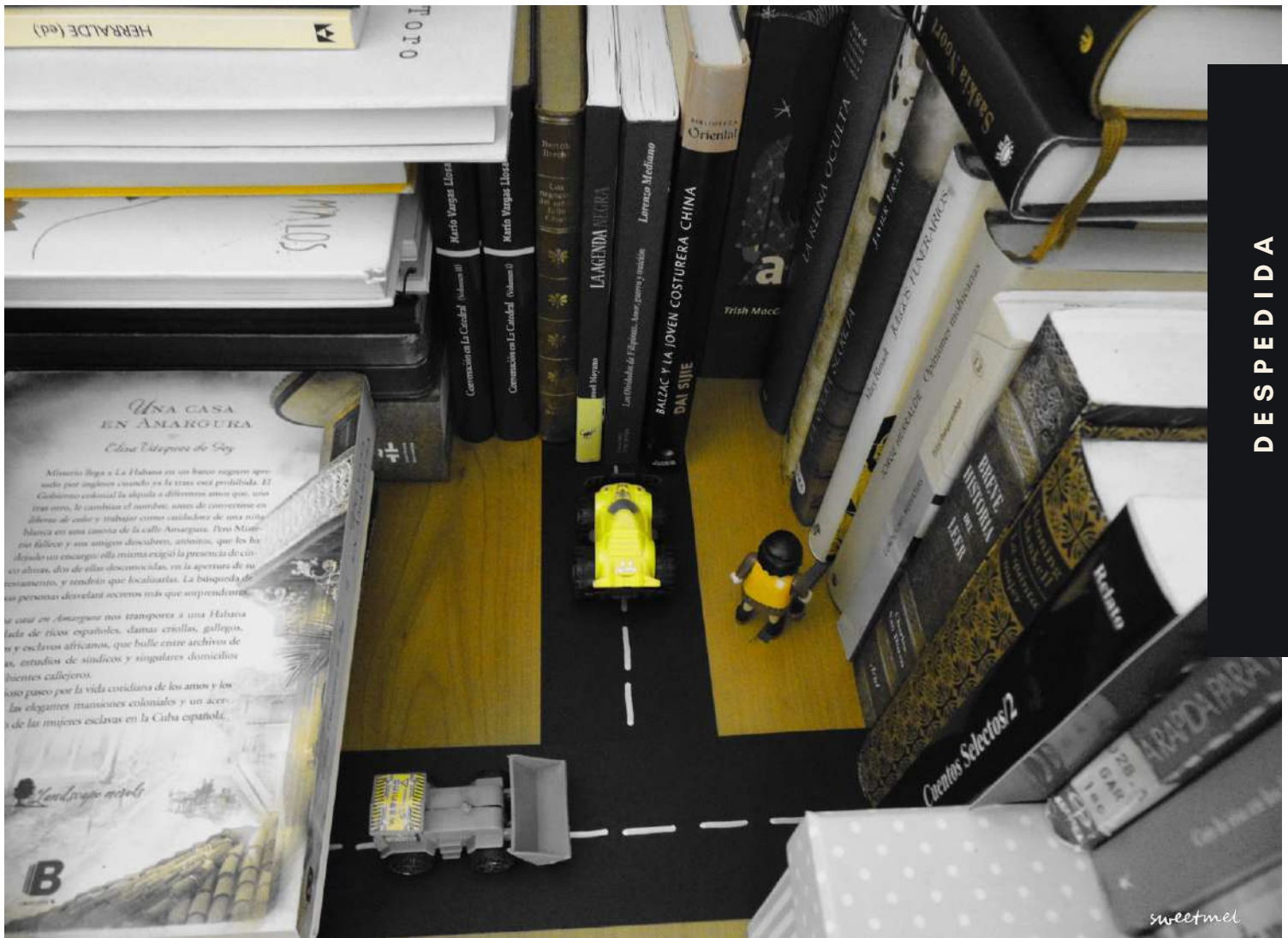
Alguén que foi ensaista, diplomada en dereito, xornalista, defensora dos dereitos da muller, reformista, poeta, dramaturga, traballadora social, defensora do papel humanitario das institucións, ...apenas é recordada, polos máis curiosos/as e tal vez, pola súa vertente de reformadora do sistema penitenciario e defensora dos presos.

Lembrar alguén así é de recibo, aínda que sexa adicándolle un recuncho neste **Chío** que tamén bebe da esencia vangardista das cousas.

Rúa Concepción Arenal, en Lugo

sweetmel

A BOCADOS

MELINA LOPÉZ

Propostas de entrada libre e abertas ao longo de todo o mes, temos varias, como por exemplo a exposición "**Cidades no tempo**" que podemos visitar na sede de Abanca.

Ou, no **museo provincial**, no horario habitual de entidade, unha **exposición numismática**.

A **asociación Anvar**, ca idea de dar a coñecer o gran patrimonio numismático que ten Galicia, afronta esta exposición, na que se presentan pezas de importante calado.

Na idea de conmemorar o **día do libro** (novamente) ca actividade máis acaída e a falta de feira propiamente dita, ou celebración concreta na cidade, máis aló da propia venda, recomendamos "**Tres luces**", de **Claire Keegan**. Unha historia moi breve, situada no rural irlandés dos 80 e editada por Eterna Cadencia; xa que ademais dispón dunha recente adaptación cinematográfica chamada "**The quiet girl**".

ACLARANDO QUE É XERUNDIO

Chío avanza ao abeiro da asociación cultural e observatorio político, **Lugo Sempre** (www.lugosempre.com)

En relación aos **contidos** deste **Chío**, é preciso aclarar:

- ***32 de luz** é o espazo que acolle a obra de Teresa Arrojo, na rúa Isaac Díaz Pardo, de Recatelo. Cita permanente a non perder para coñecer a súa obra.
- O evento do mes, o **Festiblus**, que acada a súa sétima edición, ven presentado pola gran man artística de **Quique Bordell** (cartel)
- **Antonio Gregorio Montes** é un xubilado inqueda, profesor que profesa gran amor pola terra e dende o número anterior de Chío, o noso correspondente ribadense. Aquí, o seu propio **blog**.
- Con seguridade, os **Libros Viajeros** levarán a cabo algunha actividade relacionada co día do libro, polo que recomendamos seguir o seu blog.

No referido as **imaxes**, hai que dicir que todas son de autoría propia, ou ben cedidas con gusto, polo autor/a ou artista, no caso que proceda.

No caso da composición *pop art* de Concepción Arenal, é un extracto das redes e descoñecemos se responde a autoría "humana".

Lembramos que, ao longo da revista, existen **diferentes ligazóns** que permiten visitar outros sitios webs. Animamos aos lectores/as de **Chío** a darlle ao **click**.

Coordina e dirixe Chío:
Melina López.

[LugoSempre](https://www.facebook.com/lugosempre)

[@lugosempre](https://www.instagram.com/lugosempre)

